

Klimaat als controversie

Maarten Van Alstein – Vlaams Vredesinstituut

Situering:

Het Vlaams vredesinstituut is verbonden aan het Vlaams Parlement en heeft een focus op controversie en daarmee omgaan. Maarten is gespecialiseerd in conflictbemiddeling en dialoogtechnieken.

Het uitgangspunt vandaag is 'Hoe omgaan met klimaat als controversieel thema?'

Er zijn twee scenario's waarop controversie (rond klimaat) tot uiting kan komen in je klassen:

- Je klas/aula staat op stelten
 - Door activisme
 - Door protest/weerstand
- Je slaagt erin een dialoog op gang te brengen over controversiële thema's

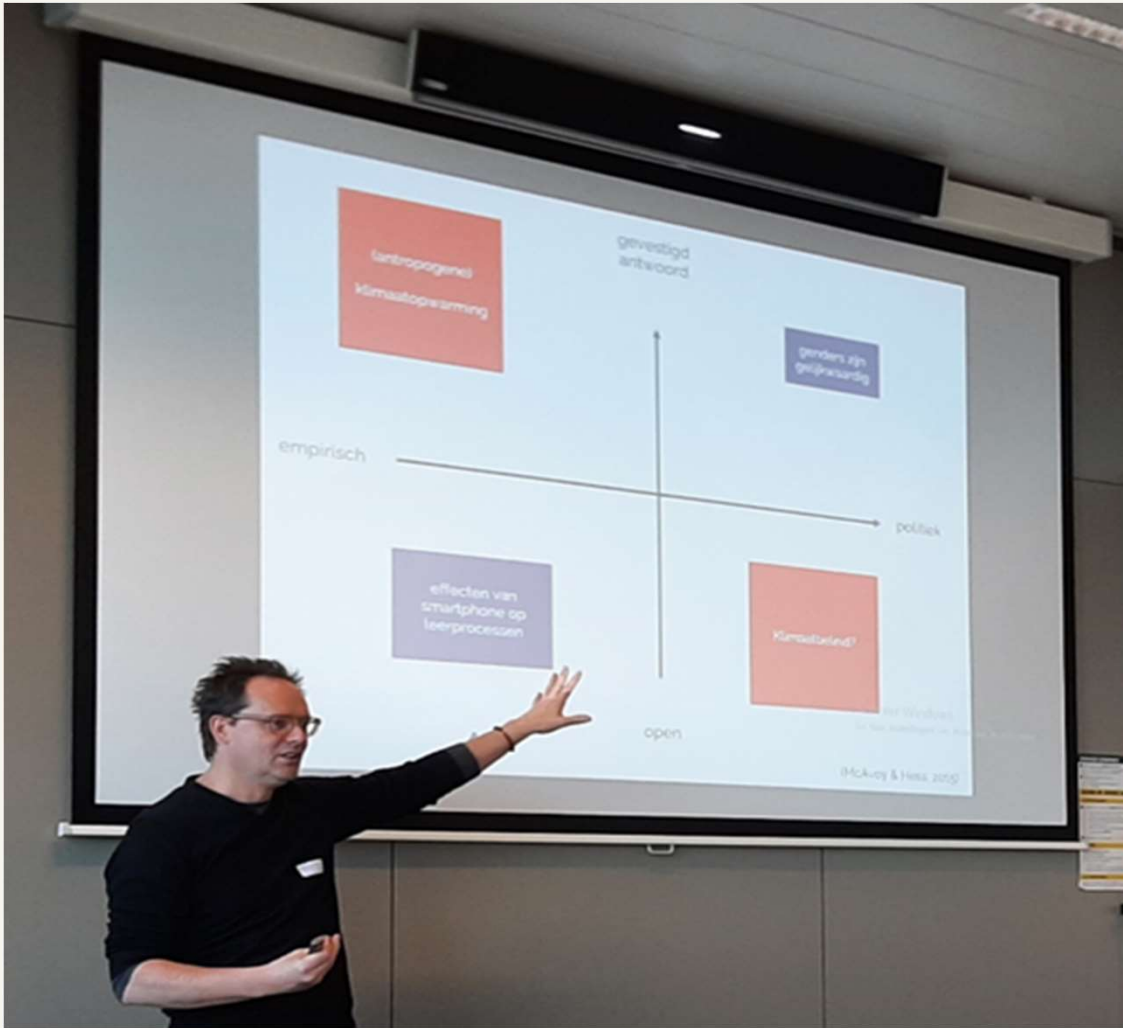
Inschatten van het soort controversiële of polariserende kwestie

Bij klimaat gaat het vaak over wetenschappelijke controversie

- Controverse over de aard van de wetenschap (hoe komt men tot bepaalde uitspraken?)
- Controverse over wetenschap as such (in welke mate moet men met wetenschap rekening houden?
 - Dit laatste is vaak het geval als wetenschap een politieke of maatschappelijke relevantie krijgt, bijv. tijdens de coronacrisis, maar ook bij de klimaatcrisis
- Hess & McAvoy (in 'The political classroom') tonen a.h.v. een assenstelsel waar een gespreksonderwerp zich kan bevinden op vlak van controversie (of anders gezegd: welke consensus erover bestaat).
 - As 1: empirisch vs politiek karakter
 - As 2: met gevestigd antwoord vs open
 - Maarten verduidelijkt a.h.v. een aantal voorbeelden:
 - Kwestie die hoog scoort op politiek karakter, maar met een gevestigd antwoord: alle genders zijn gelijkwaardig → is een maatschappelijke beslissing die in de grondwet staat.
 - Kwestie die hoog scoort op empirisch bewijs, en met een gevestigd antwoord: de Shoah (Holocaust) vond plaats OF de evolutietheorie is betrouwbaar → is meer dan voldoende onderzoek naar gedaan en is brede consensus over. Kwestie die hoog scoort op empirisch karakter, maar met eerder open antwoord: het effect van smartphones op leerprocessen → is al veel onderzoek rond gebeurd (hoog empirisch) maar conclusies zijn niet zo eenduidig
 - Kwestie die hoog scoort op politiek karakter, maar met eerder open antwoord: is het afschaffen van de opkomstplicht bij de verkiezingen een goed idee?

Klimaat als controversie

-> De plaats van een controversieel thema in dit schema is belangrijk voor de positie die je inneemt als leraar. Wel belangrijk om in je achterhoofd te houden, dan thema's doorheen de tijd ook kunnen verplaatsen in het schema (bijv. als er meer onderzoek gebeurt).

Vraag: waar situeer je dan klimaatverandering in dit schema?

- Feit of er sprake is van antropogene klimaatopwarming: empirisch + gevestigd antwoord : zeer veel wetenschappelijk onderzoek naar gebeurd en erg grote consensus over.
- Vraag welk beleid er moet gevoerd worden t.a.v. klimaatverandering: politiek + open : beleid is een politieke keuze en er kan heel wat discussie zijn over welk beleid het beste is.

Klimaat als controverse

Debat over klimaatwetenschap heeft weinig zin. Hier kan je leerlingen beter een onderzoeksoopdracht rond laten doen. Leerlingen die wetenschap in twijfel trekken kan je enkel overtuigen door hen de wetenschappelijke methodes goed uit te leggen. Het argument dat 98% van de wetenschappers overtuigd is, is geen overtuigend argument voor iemand die wetenschap niet goed begrijpt.

Debat over keuze van beleid en maatregelen kan wel zinvol zijn.

'Je moet niet geloven in wetenschap. Wetenschap is geen geloof.'

Debat over klimaatwetenschap heeft weinig zin. Hier kan je leerlingen beter een onderzoeksoopdracht rond laten doen. Leerlingen die wetenschap in twijfel trekken kan je enkel overtuigen door hen de wetenschappelijke methodes goed uit te leggen. Het argument dat 98% van de wetenschappers overtuigd is, is geen overtuigend argument voor iemand die wetenschap niet goed begrijpt.

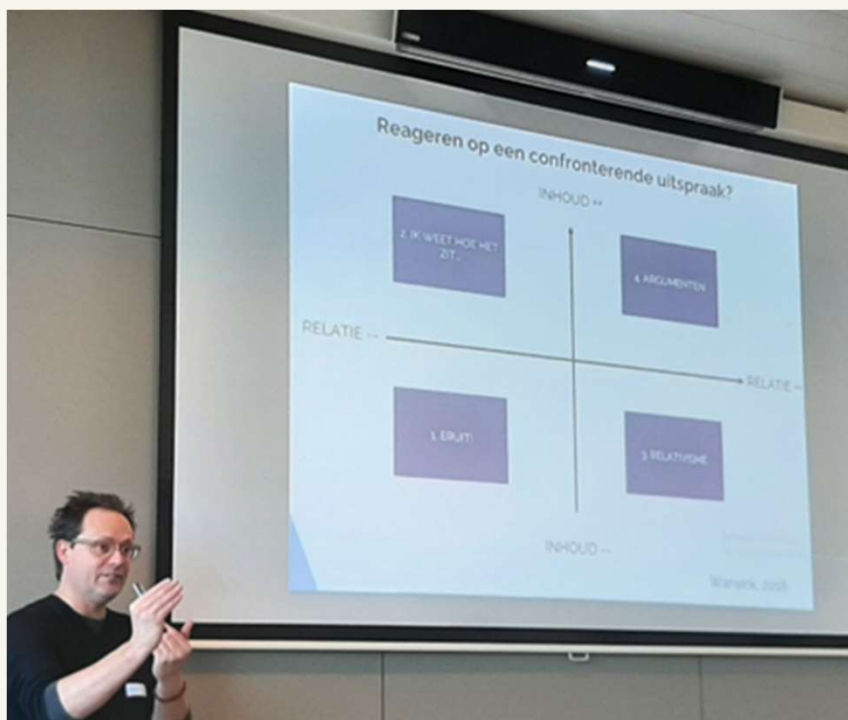
Debat over keuze van beleid en maatregelen kan wel zinvol zijn.

'Je moet niet geloven in wetenschap. Wetenschap is geen geloof.'

Hoe ga je om met conflicten? Hoe geraak je eruit?

Het assenstelsel van Wansink biedt houvast om te reageren op confronterende uitspraken.

- As 1: aandacht voor de inhoud (laag vs. hoog)
- As 2: aandacht voor de relatie (laag vs. hoog)

Klimaat als controversie

Sleutel tot succes bij het omgaan met polariserende uitspraken is het stellen van open vragen.

- Wat maakt dat je dat zegt?
- Waarop is je mening gebaseerd?
- Kan je aantonen dat dit klopt?
- Heb je een voorbeeld?
- Naar welke bron verwijst je hier?
- Geldt dat altijd en voor iedereen?
- Wat bedoel je met ...?
- Wat kunnen we hieruit afleiden?

Doel van deze open vragen is vooral het creëren van een veilige sfeer.

Goed om te weten dat er verschillende soorten 'actoren' in je klas zitten (indeling van Baldwin Van Gorp):

- De disputant (mensen die graag debateren, en dus de controversie opzoeken omdat ze dit leuk vinden)
 - De hartluchter (mensen die met veel zaken zitten, die het turbulente tijden vinden, die hun emoties eruit willen gooien)
 - De debat-entrepreneur (mensen met een 'agenda' om iets in het debat te brengen, bijv. politieke argumenten, klimaatactivisten, ...)
 - De polarisatie-ondernemer (mensen die er belang bij hebben om te polariseren (persoonlijk/zakelijk voordeel))
 - De trol (mensen die gewoon boel op stellen willen zetten)
 - De meelezer (de grote meerderheid van 'neutrale' aanwezigen -> belangrijk om te beseffen dat de grote middenmoot meekijkt hoe je met de 'ambetanteriken' in je klas omgaat)
- > Je ingrepen zijn niet enkel gericht op de kleine groep die voor conflict zorgt, maar ook op de grote groep meelezers. Een veilige sfeer is ook voor hen belangrijk.

Het krachtenveld tussen controversie en polarisatie

Wat je ziet is symptoom van veel onderliggende zaken / achterliggende dynamieken:

- Socio-economische trends
- Macht, identiteiten, politieke emoties

'polarisatie is ook deel van een democratie'

Bedenkingen uit de groep:

Jongeren hebben te weinig info, volgen de informatie niet.

Jongeren hebben het gevoel dat ze een kamp moeten kiezen, maar het voelt soms beter om niet te moeten kiezen.

In het 'toneelstuk over klimaatverandering' spelen niet alleen de acteurs op het toneel, maar is iedereen in de zaal toneelspeler geworden (metafoor van Bruno Latour). Iedereen is betrokken.

Klimaat als controversie

Bedenkingen uit de groep:

- Jongeren hebben te weinig info, volgen de informatie niet.
- Jongeren hebben het gevoel dat ze een kamp moeten kiezen, maar het voelt soms beter om niet te moeten kiezen.
- In het 'toneelstuk over klimaatverandering' spelen niet alleen de acteurs op het toneel, maar is iedereen in de zaal toneelspeler geworden (metafoor van Bruno Latour). Iedereen is betrokken.

Komen tot dialoog: hoe?

- Dialoog is niet altijd zaligmakend.
- Vaak gaan we uit van rationale dialoog als ideaalbeeld (alle deelnemers die om beurt argumenten geven o.b.v. rationaliteit). In een dialoog zitten echter ook vaak argumenten o.b.v. emoties. Misschien moeten we als leraar ook gewoon meer ruimte durven laten voor controversie?
 - Zeker over de maatregelen kan je een ruimere dialoog laten: zijn politieke keuzes en dus voor discussie vatbaar.
 - Als je wetenschap brengt als absolute waarheid, krijg je vaak absolute tegenwerpingen (vaak op vlak van geloof): uitleggen hoe wetenschap werkt helpt om deuren te openen.
- Het helpt om te kiezen voor werkvormen die een dialoog flexibel maken:
 - Bijv. werken met een lijn van standpunten i.p.v. keuze tussen 2 posities.
 - Bijv. gebruik van een standpuntenkaart om genuanceerd positie in te nemen.
 - Bijv. het mensgecentreerde van het thema doorbreken door IIn te laten redeneren vanuit het standpunt van de oceanen, bossen, ...

Belang van een open pedagogisch klimaat

- Studenten staan veel meer open voor gesprek in een open pedagogisch klimaat.
 - Ruimte laten om meningen te geven, ook als die afwijken van anderen
 - Docent die in zijn eigen verhaal ook ruimte laat voor meerdere perspectieven
- > Onderzoek heeft aangetoond dat leerlingen die de school/klas als een open klimaat ervaren, ook beter scoren voor allerlei burgerschapscompetenties.